

Czuczay József: Levélszekrények

Czuczay József: Napóra

Nagyfaluasi Tibor

CZUCZAY JÓZSEF IPARMŰVÉSZ BÚCSÚZTATÁSA

„Amit még utoljára” mondani akart: szinte bizonyos, hogy nem lehetett más, mint amit mindig... Amit a vas, a réz – a szervesen világból a kő után legrégében emberhez szelídített anyagok – beszéltek el. És amit a tűz, az üllő és kalapács tudott elmondani: nem *nélküle*, nem is *helyette*, hanem *Vele együtt*, lelkével, kezével. Egész élete a munkáról szólt, a Teremtő Mesterségről. Természetes, hogy ő maga is ezt tette szavá a legszívesebben. Húsz éve – megyei lapunk újságírójának kérdésére – például ilyenformán: *„Az iparművész megnevezés idegenül cseng a fülemben, talán a régi mesterségek, a mesterek tisztelete váltja ki ezt belőlem. Tapasztalatból tudom, hogy a valamikori mesterek munkája nemhogy elérte, de sok esetben túlszárnyalta az iparművészi alkotás szintjét. Ezért jobban kedvelem, ha mesternek: műkovácsnak titulálnak.”* Tíz

ével előbb, 1968-ban szinten a *Dolgozók Lapjában* szólt meg nyilvánosan (éppen november 7-én, amely most a végső búcsúvétel napja lesz): *„Az iparművész munkája nemcsak ihlet dolga. Van egy kereskedelmi, praktikus igény is. A kereskedelem szabta határokron belül kell megtalálnunk azt az utat, ahol érvényesíthetjük egyéni elképzeléseinket. (...) Ami az én munkámat illeti: úgy érzem, van egy egyéni felületkezelési stílusom, amit az ősi kovácsmesterség elemeiből vettem át. Ha ezek összhangban vannak a termék rendeltetésével, akkor úgy érzem sikerült a munkám. (...) Az anyag, a vas nem korlátja, hanem lehetősége művészetünknek. Nem a forma oldaláról kell kiindulnunk, hanem az anyagból. A témát kell leegyszerűsíteni addig, amíg anyagszerűen megfoghatóvá válik. (...) Ami pedig a kedvtelésemet illeti: tökéletesen egybeesik*

Marta István: Auschwitz-i mártírok emlékműve, 1965 (Esztergom) – Csuczay József kivitelezésében

a munkámmal. Ez a passzióm, sportom, szórakozásom.”

Mindezt – amit 30 éve üzeni akart, a riporter még az ősi házban hallgatta s jegyezte le. A szép vascéggel jelzett Lőrinc utcai műhelyben, ahol egy távoli rokona – a máig féltve őrzött számadáskönyv tanúsága szerint – már 1846-ban „üzte a tisztas ipart”, a megélhetés érdekében szitákat, rostákat gyártva. 1877-ben Erdélyi István vette át a műhelyt; tőle pedig 1906-ban a Léváról idetelepült „első legény”: Dosztál Béla. Ő Czuczay József anyai nagyapja, aki a „márkát” őrző Erdélyi nevet is felvette. Fia, ifjabb Erdélyi Béla már „műlakatosnak” tanult ki, és ebből igyekezett egy másik főprofilot kifejleszteni. Azonban alighogy megkapta „fővárosi lakberendezési üzletektől” – az első jelentősebb megrendeléseket, közbeszólt a háború. A súlyos megélhetési gondok nemcsak a profilon fordítottak – a „luxustól” ismét a sziták felé –, hanem a 17 éves unokaöccs életútján is. Czuczay József a helyi tanítóképző két teljesített évfolyama után 1945-től a tüzes-kormos családi műhelyben inaskodott. Alászállt?... Hazatért a vasvilágba, amelynek az újjáépítés, a gazdaság erősödése szintén meghozta a felívelést. A műlakatos-inas a pécsi felső-ipari iskola elvégzésével képezte magát „első

legényé”; 1951–54 között az esztergomi Szerszám-gépgyárban dolgozott gyártástervezőként, majd az időközben elhunyt nagybátyja örökébe lépett.

Az ő tevékenységével vált határozottan uralkodóvá a műkovács-profil, ami egyszerre volt köszönhető az ifjú mester kiemelkedő tehetségének és a különleges megrendeléseknek. Az állami szervezésben akkortájt beinduló kisipari exportnak, baráti megbízásoknak, illetve az uralkodó elit mecénási hajlandóságának, tehetőségének. (Ahogy mindig is – csak akkor éppen kizárólag közpénzekből...)

Országszerte 14 vadászház berendezésének fém-munkái, Bécsben számos műemléki rekonstrukció (Theater an der Wien, Rathaus, Centrál Kávéház, a Burg tűzvész pusztította szárnya stb.) „hallatják” látható üzenetét... Amikor most szombaton végső búcsújának helyszínei felé tartunk, tegyünk egy kis kitérőt a Technika Háza elé. Marsa István auschwitz emlékműve – Czuczay József is: ő „műfordította” gipszből, lánghegesztővel megdolgozott kazánlemez-szoborrá. Köztéri marandósággá – Esztergom nevű városvilágunk örök alkotórészévé...

(Esztergom és Vidéke, 1998. november 5.)

Czuczay József: Ivókút